Я відплив з Бангкока на старенькому суденці водотоннажністю чотириста-п'ятсот тонн. У сірому салоні, який одночасно правив за їдальню, стояли два вузьких столи, що простягнулися уздовж усієї його довжини з обертальними стільцями обабіч. У глибині корабля містилися дуже брудні каюти. По підлозі бігали таргани, і навіть якщо ви людина урівноважена, то навряд чи збережете спокій, коли, підійшовши до умивальника, щоб помити руки, несподівано побачите великого таргана, який повагом виповзає вам назустріч.

Ми попливли униз по широкій, повільній, лискучій річці, зелені береги якої були забудовані халупками, що стояли на палях біля самої води. Ми минули мілководдя і вийшли у відкрите море. Перед моїми очима явилася його спокійна, блакитна водяна гладь. Споглядаючи морський обшир, вдихаючи запах моря, я відчув приплив життєвої сили. На корабель я сів рано-вранці і незабаром виявив, що опинився в товаристві, в якому мені навряд чи доводилося коли-небудь бувати. Тут були двоє французьких торговців, бельгійський полковник, італійський співак, власник цирку, американець із своєю дружиною та відставний французький урядовець із дружиною. Власник цирку був, як то кажуть, вельми компанійська людина, така, якої, залежно від настрою, або уникають, або ж з якою охоче спілкуються. Проте саме тоді я був цілком задоволений життям, і не минуло й години після того як я піднявся на борт корабля, ми вже кинули жереб, хто платить за випивку. Випили по скляночці віскі, і він показав мені своїх тварин. Це був невеликий на зріст товстун, його біла, але не дуже чиста сорочка виказувала обриси його чималого черева, а комір її був настільки тісний, що доводилося дивуватись, як це він ще не задихнувся. Обличчя у нього було рум'яне, чисто поголене, очі веселі, блакитні, волосся рудувате, коротке, скуйовджене. На голові у нього був рудий поношений тропічний шолом, який він зсунув на саму потилицю. Прізвище його було Вілкінс, народився він у Портленді, штат Орегон. Виявилося, що східні народи страх як полюбляють циркові явища, і містер Вілкінс протягом ось уже двадцяти років мандрував по сходу від Порт-Саїда до Йокогами. Аден, Бомбей, Мадрас, Калькутта, Рангун, Сінгапур, Пенанґ, Бангкок, Сайгон, Ханой, Гонконг, Шанхай — назви цих

міст лунко звучали, будячи в уяві пекуче сонце, дивовижні звуки і барвисті видовища. Зі своїм звіринцем і каруселями він вів дивне життя, вельми незвичайне, і мимоволі виникала думка про те, що це життя повне всіляких цікавих пригод, але насправді він, на диво, був такий собі простецький коротун, скоріше схожий на власника невеликої автомайстерні або третьорозрядного готелю в якому-небудь другорядному містечку в Каліфорнії. Цікавий факт: я часто з подивом помічав, що незвичайний спосіб життя людини не робить її незвичайною, і, навіть, навпаки, незвичайна людина може перетворити нудне, як у сільського священика, життя у цікаве і незвичайне. У зв'язку з цим я вважав би доречним розповісти тут історію самітника, якого мені довелося побачити на одному з островів у протоці Торреса, історію моряка з загиблого судна. Тридцять років прожив він один на цьому острові, та коли пишеш книгу, ти обмежений рамками свого сюжету, і, незважаючи на усі свої спроби відхилитися від теми і не гаячи часу записати цю історію, я був вимушений кінець кінцем після тривалого аналізу того, що треба і чого не треба включати у книгу, відмовитися від її викладу, сказати коротко, незважаючи на своє довге і тісне спілкування з природою і зі своїми думками, ця людина наприкінці виявилася такою ж тупою і неотесаною, якою, певно, була ще на початку цього гіркого досвіду.

Повз нас пройшов італійський співак. Містер Вілкінс сказав мені, що він — неаполітанець і пливе до Гонконга, де виступає його трупа, від якої відстав, бо у Бангкоку у нього почався приступ малярії. Це був здоровий чолов'яга і дуже гладкий, тож коли він сів на стілець, той заскрипів, наче з розпуки. Він зняв шолом, оголивши велику голову, вкриту довгим, кучерявим масним волоссям, яке він пригладжував товстими і короткими пальцями, унизаними перснями.

— Він не дуже компанійський,— сказав містер Вілкінс.— Він узяв сигару, яку я запропонував йому, але випити зі мною відмовився.— Я б не здивувався, якби виявилося, що він якийсь ненормальний. Щось у ньому є відразливе, правда?

Потім на палубі з'явилася повна, невелика на зріст жінка у білій сукні. Вона тримала за руку мавпу, яка поважно йшла поруч із нею.

— Це місіс Вілкінс,— сказав власник цирку,— і наш наймолодший син. Сідайте ближче, місіс Вілкінс, і познайомтеся з цим джентльменом. Я не знаю, як його звуть, але він уже узяв мені дві порції віскі, і раз він так невдало кидає жереб, то візьме порцію і для вас.

Місіс Вілкінс сіла, дивлячись неуважливим поглядом на блакитне море, і сказала, що вона не відмовиться від склянки лимонаду.

— Боже, яка спека,— пробурмотіла вона, зняла шолом і почала обмахувати ним обличчя.

— Місіс Вілкінс чутлива до спеки,— повідомив її чоловік.— Вона страждає від неї ось уже двадцять років.

— Двадцять два з половиною,— сказала місіс Вілкінс, не відриваючи погляду від моря.

— І вона так і не звикла до сонця.

— І ніколи не звикну, і це ти добре знаєш,— сказала місіс Вілкінс.

Вона була така ж мала на зріст, як і її чоловік, і така ж гладка, і в неї було таке ж червоне, кругле обличчя, як і в нього, і таке ж рудувате, неохайне волосся. Мабуть, вони і одружилися, тому що були схожі одне на одне, подумав я, а можливо, набули такої дивної подібності за час свого спільного життя. Вона не повернула голови, все дивилася відсутнім поглядом на море.

— Ти показував йому тварин? — спитала вона.

— Певна річ, показував.

— І що ж він сказав про Персі?

— Сказав, що він чудовий.

Я відчув, що необхідно взяти участь у розмові, тим паче що вона частково торкалася і моєї особи, тому я спитав:

— Хто такий Персі?

— Персі — наш старший син. Дивися, Елмере, он летюча риба. Він орангутанг. Чи добре він їв сьогодні вранці?

— Чудово. Це найбільший орангутанг із тих, що виросли в неволі. Я не продав би його і за тисячу доларів.

— А ким вам доводиться слон? — спитав я.

Місіс Вілкінс навіть не глянула на мене і невпинно дивилась відсутнім поглядом на море.

— Ніким,— відповіла вона,— усього лише приятель.

Хлопець приніс лимонаду для місіс Вілкінс, віскі з содовою для її чоловіка, джин з тоніком для мене. Ми кинули жереб, і я підписав рахунок.

— Якщо жереб постійно падатиме на нього, він може розоритися,— пробурмотіла місіс Вілкінс, удивляючись у далекий берег.

— Здається, Еґберт не проти того, щоб покуштувати лимонаду, люба.

Місіс Вілкінс ледь повернула голову і глянула на мавпу, що сиділа в неї на колінах.

— Ти хочеш покуштувати маминого лимонаду, Еґберте?

Мавпа пискнула. Місіс Вілкінс обняла звірятко і дала йому соломинку. Мавпочка посмоктала лимонаду і, напившись уволю, притиснулася до розкішних грудей місіс Вілкінс.

— Місіс Вілкінс душі не чує в Еґберті,— сказав її чоловік.— Нічого дивного — адже він її наймолодший синок.

Місіс Вілкінс узяла другу соломинку і стала замислено смоктати лимонад.

— Еґберт — чудовий хлопчик,— зауважила вона.— Він усе робить як слід.

У цей час на палубу вийшов французький урядовець і почав ходити туди-сюди. У Бангкоку його проводжали французький посол, секретарі посольства і член королівської родини. Всі вони йому кланялися, тиснули руки, а коли корабель відійшов від причалу, довго махали капелюхами й носовими хустками. Очевидно, він був важливою особою. Я чув, як капітан, звертаючись до нього, називав його "мсьє губернатор".

— Велике цабе на цьому судні,— сказав містер Вілкінс.— Він був губернатором однієї з французьких колоній, а тепер робить кругосвітнє турне. Він побував на виставі мого цирку у Бангкоці. Я запитаю його, чи не погодиться він з нами випити. Як мені його називати, люба?

Місіс Вілкінс неквапно повернула голову і глянула на француза з розеткою Почесного легіону в петлиці. Він продовжував ходити туди-сюди.

— Не зви ніяк,— сказала вона.— Покажи йому обруч, і він зразу ж плигне крізь нього.

Я мимоволі засміявся. Monsieur le Gouverneur був невисокий чоловічок, набагато нижче середнього зросту, з тонкою талією і дуже негарним маленьким обличчям із грубими, майже як у негра рисами, з густим сивим волоссям, густими сивими бровами та густими сивими вусами. Він був схожий на маленького пуделя з лагідними, як у пуделя, розумними, блискучими очима.

Коли він проходив повз нас, містер Вілкінс гукнув йому:

— Monsieur, qu'est ce que vour prenez[1]. Мені важко передати його своєрідний акцент. Une petite verre de porto[2].— Він обернувся до мене. — Іноземці п'ють портвейн. Це вже достеменно.

— Тільки не голландці,— сказала місіс Вілкінс, дивлячись на море.— Вони не п'ють нічого, крім шнапсу.

Іменитий француз зупинився і зніяковіло глянув на містера Вілкінса. Тоді містер Вілкінс поплескав себе по грудях і сказав:

— Moi, proprietaire cirque, vous avez visit?[3].

Потім, не розуміючи чому, містер Вілкінс зобразив руками обруч і жестами показав стрибок пуделя крізь нього. Тоді показав на мавпочку, яку місіс Вілкінс, як і раніш, тримала на колінах.

— Le petit fils de ma femme[4],— сказав він.

Нарешті губернатор зрозумів і засміявся своєрідним музичним заразливим сміхом. Містер Вілкінс теж почав сміятися.

— Oui, oui,— кричав він,— moa, власник цирку. Une petite verre de porto. Oui, oui, чи не так?[5]

— Містер Вілкінс говорить по-французьки, як француз,— повідомила місіс Вілкінс, звертаючись до моря.

— Mais, tr?s volontiers[6],— все ще усміхаючись, сказав губернатор. Я підсунув стілець, він поклонився місіс Вілкінс і сів.

— Скажи цьому пуделю, що його звуть Егберт,— сказала вона, не відриваючи погляду від моря.

Я покликав хлопця, і ми замовили напої.

— Рахунок підпиши ти, Елмере,— сказала вона.— Коли жереб кидає цей містер, він завжди випадає не на його користь.

— Vous comprenez le fran?ais madame?[7] — ввічливо спитав губернатор.

— Він хоче знати, люба, чи говориш ти по-французьки.

— Невже він вважає, що я виросла в Неаполі?

І тут губернатор, жваво жестикулюючи, вибухнув таким бурхливим потоком геть спотворених англійських слів, що мені довелося закликати на поміч мої знання французької мови, аби зрозуміти, про що він говорить.

Потім Вілкінс повів його показати своїх тварин, і невдовзі ми зібралися в душному салоні на сніданок. З'явилася дружина губернатора, її посадовили праворуч від капітана. Губернатор познайомив її зі всіма нами, й вона люб'язно віддала нам поклін. Це була огрядна, висока на

зріст кремезна жінка, років п'ятдесяти п'яти, одягнена у статечну чорну шовкову сукню досить строгого крою. На голові у неї був великий круглий тропічний шолом, її грубі риси обличчя і розкішна статура нагадували тих пишнотілих жінок, які беруть участь у вуличних святкових процесіях. їй би чудово підійшло бути уособленням Колумбії чи Британії в якій-небудь патріотичній демонстрації. Вона височіла над своїм мініатюрним чоловіком, як височить хмарочос над халупою. Він говорив безупинно, жваво і дотепно, а коли казав що-небудь смішне, її грубувате лице розпливалося у широкій, ніжній усмішці.

— Que tu es bete, mon ami[8],— казала вона і поверталася до капітана.

— Не треба звертати увагу на нього. Він завжди так говорить.

Сніданок пройшов дуже цікаво. По закінченні ми розійшлися по своїх каютах, щоб поспати, сховатися від полуденного сонця. Після знайомства з ким-небудь із пасажирів цього невеликого судна навіть при усьому бажанні не можна було не зустрітися з ними, як тільки-но я виходив із своєї каюти. Лише одна людина цуралася компанії — це був італійський співак. Він ні з ким не розмовляв, лише сидів осторонь від інших пасажирів, бринькаючи на гітарі так тихо, що доводилося напружувати слух, аби почути звуки. За бортом, як і раніш, маячили береги, а море було біле, як молоко в дійниці. Розмовляючи про се і про те, ми провели день, пообідали, потім знову посідали на палубі під зорями. Два крамарі у душному салоні грали в карти, а бельгійський полковник приєднався до нашого невеликого гурту. Він був дуже ввічливий і гладкий і відкривав рота лише для того, щоб сказати чергову люб'язність. Невдовзі, мабуть, під впливом ночі, радіючи, що запала темрява, яка застала його на носі корабля, і відчуваючи свою єдність із морем, співак почав співати у супроводі своєї гітари, спершу тихо, потім чутніше, і коли музика повністю заполонила його, він заспівав на весь голос. Це був справжній італійський тенор, такий італійський, як макарони, оливкова олія і яскраве сонце. Співав він неаполітанські пісні, які я чув ще замолоду на площі Сан-Фердінандо, потім уривки з "Богеми",

"Травіати" і "Ріґолетто". Він співав з почуттям і з фальшивою виразністю, і його тремоло нагадувало спів будь-якого третьорядного італійського тенора, яких часто доводилося чути. Але тут, у темряві цієї чарівної ночі, його надмірне акцентування викликало тільки усмішку, і в глибині душі зароджувалося млосне, солодке почуття. Він співав близько години, а ми усі сиділи тихо. Потім він замовчав, але не ворухнувся з місця, і ми бачили лише велику постать, що вимальовувалася на тлі світлого неба.

Я бачив, що малорослий французький губернатор весь цей час тримав за руку свою високорослу повну дружину, це їхнє єднання здавалося мені абсурдним і в той же час зворушливим.

— Хай буде вам відомо, що сьогодні річниця того дня, коли я вперше познайомився зі своєю дружиною,— сказав він, несподівано порушуючи мовчанку, яка явно гнітила його, бо я ще не зустрічав такого любителя поговорити.— Виповнилася також річниця з того дня, коли вона дала згоду бути моєю дружиною. І хай це вас не дивує, але усе це сталося у той самий день.

— Voyons, mon ami[9],— сказала дама,— не треба докучати нашим друзям розповіддю про цю давню подію. Ти просто нестерпний.— Вона сказала це з усмішкою на поважному великому обличчі, але таким тоном, який свідчив про її бажання знову послухати це.

— Але їм буде це дуже цікаво, mon petit chou[10].— Саме так. Він постійно звертався до своєї дружини, і було кумедно чути, як невеликий на зріст чоловій звертається з такими словами до такої солідної і навіть величної жінки.— Чи не так, monsieur? — спитав він мене.— Це романтика, а вона подобається усім, особливо такої чарівної ночі, як ця.

Я запевнив губернатора, що ми усі з задоволенням послухаємо, а бельгійський полковник знову скористався з цієї нагоди, щоб продемонструвати свій політес.

— Бачите, наш шлюб був лише шлюбом з розрахунку.

— C'est vrai[11],— сказала жінка.— Безглуздо було б це заперечувати. Але іноді кохання виникає після шлюбу, а не до нього, і так навіть краще. Шлюб триває довше.

Я помітив, що губернатор ніжно стиснув їй руку.

— Бачите, я служив у флоті і коли вийшов у відставку, мені було сорок дев'ять років. Я був здоровою, працездатною людиною і намагався знайти собі роботу. Я ходив усюди, я використав усі свої зв'язки. На щастя, у мене був кузен, який мав вагу в політичних сферах. Однією з переваг демократичного правління є таке: якщо ви маєте достатній вплив і заслуги, які при тоталітаризмі просто не помічають, вони, звичайно, дістають належну оцінку в умовах демократії.

— Ти — уособлення скромності, mon pauvre ami[12],— сказала вона.

— І дійсно, невдовзі мене запросили до міністерства колоній і запропонували посаду губернатора в одній із колоній. Колонія ця була дуже віддалена, але все своє життя я плавав від порту до порту, і це мене не бентежило. Я з радістю прийняв пропозицію. Міністр сказав мені, що я повинен бути готовий до від'їзду через місяць. Я сказав йому, що це не важко зробити старому холостяку, у якого нічого нема за душею, окрім двійко костюмів і декілька книжок.

— Comment, mon leutenant[13],— вигукнув він.— Отже, ви холостяк?

— Певна річ,— відповів я.— І маю намір і надалі залишитися холостяком.

— У такому разі, я вважаю, мені доведеться взяти назад свою пропозицію: щоб зайняти такий пост, вам треба одружитися.

— Взагалі, це досить довга історія, а суть її у тому, що мій попередник був теж холостяком: у його резиденції жили туземні дівчата, у зв'язку з чим з боку білих людей-плантаторів та дружин урядовців надійшли скарги. Тому було вирішено, що наступний губернатор повинен мати зразкову репутацію в усіх відношеннях. Я благав, умовляв, доводив, перелічував мої заслуги перед країною і послуги, які міг зробити мій кузен на наступних виборах, та нічого не допомагало. Міністр був невблаганний.

— Так що ж мені робити? — скрикнув я у відчаї.

— Ви можете одружитися,— сказав міністр.

— Mai voyons vonsieur le ministre[14],— я не знайомий ні з одною жінкою. Мене жінки не люблять, і мені сорок дев'ять років. Як, на вашу думку, я знайду дружину?

— Нема нічого простіше. Дайте оголошення у газету.

Я був приголомшений і не знав, що сказати.

— Що ж, поміркуйте над цим,— сказав міністр.— Якщо через місяць знайдете дружину, можете їхати, або нема дружини — нема роботи. Ось моє останнє слово.— Він ледь посміхнувся. Для нього ця ситуація була не позбавлена гумору.— І якщо наважитеся дати об'яву, то я би пропонував газету "Figaro".

Я пішов з міністерства з каменем на душі. Я знав те місце, куди мене хотіли призначити, і я знав, що воно мені цілком підходить для життя,— клімат там непоганий, а резиденція міститься у просторому і комфортабельному особняку. Перспектива стати губернатором була досить приваблива, і зважаючи на те що я мав усього лише пенсію відставного флотського офіцера, я не міг нехтувати окладом на новій посаді. І я зважився. Я пішов до редакції газети "Figaro", написав об'яву і

дав її для опублікування у газеті. Але я повинен вам сказати, що коли я вийшов на Єлисейські Поля, в мене так сильно затіпалося серце, немов я готувався до морського бою.

Губернатор нахилився і поклав руку мені на коліно.

— Mon cher monsieur[15],— мабуть, ви не повірите, але я одержав чотири тисячі триста сімдесят дві відповіді. Це була справжня лавина листів. Я сподівався не більше як на півдюжину. Мені довелося найняти таксі, щоб привезти ці листи у готель. Моя кімната була завалена ними. Чотири тисячі триста сімдесят дві жінки бажали поділити мою самотність і бути дружиною губернатора. Я був приголомшений. Вони були різного віку — від сімнадцяти до семидесяти. Серед них були дівчата бездоганного походження і дуже культурні, були також незаміжні жінки, які на своєму життєвому шляху схибнулися і тепер хотіли зміцнити своє становище, були вдови, чоловіки яких померли, залишивши їх у скруті, і були вдови, діти яких могли б стати для мене утіхою на старості. Це були блондинки і брюнетки, високі і малі на зріст, товсті і худі, декотрі з них володіли п'ятьма мовами, інші вміли грати на піаніно, декотрі пропонували мені любов, а декотрі жадали кохання, декотрі могли пропонувати мені тільки міцну дружбу разом з повагою, а декотрі мали солідні достатки та інші райдужні перспективи. Я був приголомшений і збитий з пантелику. Нарешті я не витримав, бо я людина гаряча. Я підвівся і розтоптав усі ці листи та всі ці фотографії і скрикнув: я не одружуся ні на одній з них. Становище моє видавалося безнадійним: у моєму розпорядженні було менше місяця і за цей час я не міг би зустрітися з чотирма тисячами претенденток на мою руку. Я відчував, якщо я не зможу зустрітися з усіма цими жінками, то протягом усього життя мене буде гризти думка, що я не зустрівся з тою жінкою, яка могла би зробити мене щасливою людиною. Я визнав це за безнадійне діло і відмовився від цього заміру. Я вийшов з кімнати, засипаної усіма цими фотографіями і листами, і, щоб хоч трохи отямитися, пішов на бульвар і сів у кафе де ля Пе. Через деякий час я побачив — по бульвару йде один мій друг. Він кивнув мені й усміхнувся. Я намагався відповісти йому усмішкою, та на серці було тяжко. Я зрозумів, що останні роки

свого життя мені доведеться провести де-небудь у Тулоні або Бресті, як officier de marine en retraite[16], з мізерною пенсією. Мій друг зупинився, підійшов до мене і сів поруч.

— Чому ти такий похмурий, mon cher? — спитав він мене.— Ти ж завжди був найвеселіший із смертних.

Я був радий тому, що з'явилася людина, з якою я міг поділитися своїм лихом, і розказав йому всю історію. Він зареготав. Зараз я мушу визнати, що ввесь цей випадок був досить комічний, але тоді, запевняю вас, мені було не до сміху. Я так і сказав йому, до того ж у грубуватій формі. А він, намагаючись стримати свої веселощі, спитав мене:

— Але, любий мій, ти справді хочеш одружитися?

Тут у мене зовсім урвався терпець.

— Дурню ти заплішений,— сказав я.— Якби я не хотів одружитися і до того ж не гаючи часу у найближчі два тижні, то хіба згаяв би я три дні на читання любовних листів від жінок, яких я ніколи не бачив?

— Заспокойся і вислухай мене,— відповів він.— У мене є двоюрідна сестра, яка мешкає у Женеві. Вона швейцарка, належить до дуже впливової родини у республіці, репутація її бездоганна, вік підхожий, стара діва — останні п'ятнадцять років доглядала за хворою матір'ю, яка недавно померла. У неї солідна освіта, і вона непогана собою.

— Судячи з твоїх слів, вона — сама довершеність,— сказав я.

— Я цього не говорив, але в неї відмінне виховання, і вона цілком могла би посісти те становище, яке ти міг би їй запропонувати.

— Але ти забуваєш одне: який їй сенс кидати своїх друзів і свій звичний побут і їхати у заслання з чоловіком сорока дев'яти років, який до того ж аж ніяк не красень?

Губернатор перервав свою розповідь і, знизавши плечима так виразно, що голова його сховалася між ними, повернувся до нас.

— Визнаю, я потворний. Моя потворність не викликає ні жаху, ні поваги, а тільки сміх, а така потворність найгірша за все. Коли люди бачать мене вперше, вони не здригаються від жаху, що якоюсь мірою було б приємно для мене, вони просто вибухають сміхом. Слухайте, коли чарівний містер Вілкінс показував мені вранці своїх тварин, то Персі, орангутанг, простягнув руки, і якби не грати клітки, він би притиснув мене до грудей, немов давно пропалого брата. Справді, коли одного разу я відвідав зоопарк у Парижі і мені сказали, що утекла одна із мавп, я квапливо пішов до виходу, бо побоювався, що мене приймуть за втікача, схоплять і, незважаючи на мої благання, посадять у мавпячий вольєр.

— Voyons, mon ami[17],— сказала його дружина низьким голосом.— Ти говориш нісенітниці. Я не кажу, що ти Алоллон, але при такому становищі у суспільстві, яке ти посідаєш, зовсім не обов'язково бути красенем. Зате в тебе є достойність, солідність, ти з тих людей, яких жінки звичайно називають симпатичний чоловік.

— Я продовжу свою розповідь. Коли я зробив це зауваження своєму другу, він відповів:

— Вчинки жінок ніколи не можна передбачити. У шлюбі є дещо таке, що приваблює їх дивовижним чином. Ти нічим не ризикуєш, пропонуючи їй свою руку. Кінець кінцем, коли жінці освідчуються, вона вважає це за комплімент. У найгіршому випадку — вона відмовиться.

— Але ж твою двоюрідну сестру я не знаю і не маю уявлення, як з нею познайомитися. Я не можу піти до неї додому і, коли мене проведуть

у вітальню, сказати: "Ось я прийшов просити вас вийти за мене заміж". Вона може подумати, що я божевільний, і покличе на допомогу. Крім того, я дуже сором'язлива людина і на такий крок ніколи не зважуся.

— Пораджу тобі, як це зробити,— сказав мій друг.— їдь у Женеву і дай їй від мене коробку шоколадних цукерок. Вона буде дуже рада почути звістку про мене і з задоволенням прийме тебе. Побалакай з нею трохи і, якщо вона тобі не сподобається, попрощайся з нею, і в цьому не буде нічого поганого. А якщо вона сподобається тобі, то ми обміркуємо це діло і ти офіційно попросиш її руки.

Я був у відчаї. Здавалося, іншого виходу не було. Ми зразу пішли до крамниці, купили велику коробку шоколадних цукерок, і того ж вечора я виїхав поїздом у Женеву. Тільки-но я прибув туди, як зразу ж надіслав їй листа, у якому повідомив, що у мене є подарунок від її кузена і що я хотів би особисто вручити його. Через годину я одержав її відповідь, у якій вона писала, що з задоволенням прийме мене о четвертій годині дня. Останні хвилини перед від'їздом я провів перед дзеркалом і разів сімнадцять приміряв краватку. Рівно о четвертій годині я стояв вже біля дверей її хати. Мене зразу ж провели до вітальні. Вона чекала на мене. Її кузен сказав, що вона не потворна. Можете уявити моє здивування, коли я побачив молоду жінку, ну, скажімо, ще молоду, величаву достойністю Юнони, зовнішністю Венери і, судячи з її погляду, обдаровану розумом Мінерви.

— Ти аж надто перебільшуєш,— озвалася його дружина.— Та, гадаю, ці пани вже зрозуміли, що не можна вірити всьому, що ти говориш.

— Заприсягаюсь вам, я нічого не перебільшую. Я був такий вражений, що мало не впустив коробку з цукерками. Та я сказав собі: La garde meurt, mais ne se rend pas[18]. Я вручив їй коробку і розповів про її кузена. Я виявив, що вона жінка мила й привітна. Ми розмовляли близько чверті години. Потім я сказав собі: Allons-y[19].

Я сказав їй:

— Мадам, мушу вам сказати, що я прийшов сюди не тільки заради того, щоб вручити вам коробку цукерок,— вона усміхнулася і зауважила, що у мене, мабуть, були важливіші причини приїхати до Женеви.— Я прийшов просити вас зробити мені честь — вийти за мене заміж.— Жінка здригнулася.

— Ах, monsieur, ви збожеволіли,— сказала вона.

— Благаю вас не відповідати, поки не введу вас у суть справи,— перебив я її і, не даючи сказати ні слова, розповів усю історію. Я повідомив їй про свою об'яву у газеті "Figaro". Вона сміялася до сліз. Потім я повторив свою пропозицію.

— Ви це серйозно? — спитала вона.

— Якнайсерйозніше.

— Не буду заперечувати, що вашу пропозицію слід, мабуть, обміркувати. Мене це тішить. Ви дасте мені декілька днів на розмірковування?

— Мадам, я в цілковитому відчаї,— відповів я.— У мене зовсім немає часу. Якщо ви не погодитесь вийти за мене заміж, мені доведеться повернутися в Париж і знову читати решту півтори тисячі листів, які все ще чекають на мене.

— Цілком зрозуміло, що я навряд чи зможу вам зразу відповісти. Я знайома з вами усього лише п'ятнадцять хвилин. Мені треба порадитися з друзями і з родичами.

— А яке їм до цього діло? Ви цілком доросла жінка. Цю справу не можна зволікати. Я не можу чекати. Я сказав вам усе. Ви розумна жінка.

Що можуть додати довгі розмірковування до суті справи на даний момент?

— Невже ви бажаєте, щоб я зараз же сказала "так" чи "ні"? Це обурливо.

— Саме це я і прошу. Через дві години мій поїзд відходить до Парижа. — Вона замислено подивилася на мене.

— Ви явно божевільний. Вас треба замкнути на замок заради вас самих і суспільства.

— Ну, то що? — сказав я.— Так чи ні?

Вона знизала плечима.

— Mon Dieu![20] — вона помовчала хвилинку. Я відчував надзвичайне хвилювання.— Так.

Губернатор махнув рукою у бік дружини.

— Ось вона. Через два тижні ми одружилися, і я став губернатором колонії. Я знайшов скарб, сер, це найчарівніша жінка, одна з тисячі жінок, що має чоловічий інтелект і жіноче чуття, чудова жінка.

— Припни язика, mon ami,— сказала його дружина.— Ти мене робиш такою ж смішною, як і сам!

Він повернувся до бельгійського полковника.

— Ви — холостяк, mon colonel?[21] Якщо так, то я настійно раджу вам виїхати у Женеву. Це гніздечко найчарівніших молодих жінок. Там ви знайдете жінку, якої більше ніде нема. Між іншим, Женева — чарівне

місто. Не гайте ні хвилини, їдьте туди. Я дам вам листа племінницям моєї дружини.

Та підсумок цієї історії підбила його дружина.

— Справа в тому, що при шлюбі з розрахунку ви плекаєте менше надій і отже маєте менше підстав для розчарування. Якщо не заявляєте до свого партнера нерозумних претензій, то не буде і підстави для роздратування. Не шукайте ідеалу, вмійте прощати помилки другого. Пристрасть, почуття — все це чудово, але вони не є придатною підставою для одруження. Розумієте, щоб дві людини були щасливі у шлюбі, вони повинні навчитися поважати одне одного, в них повинні бути однакові умови, спільні інтереси, і якщо вони достойні люди, вміють давати і брати, жити і дозволяти жити другому, то і немає підстави, чому їх союз не може бути таким же щасливим, як і наш.— Вона помовчала.— Ну, певна річ, мій чоловік вельми чудова людина.

[1] Мсьє, що будете пити? (Франц.)